

Thông điệp về đường lối chính trị - tư tưởng qua tem bưu chính Ma Cao những năm 1998-2002

Nông Phan Đăng*, Ngũ Chánh Hà

TÓM TẮT

Với những nỗ lực phát huy giá trị truyền thông cho ấn phẩm tem bưu chính, Ma Cao là vùng đất một thời nổi tiếng vì đã sản sinh ra những dòng tem có hình thức, thiết kế độc đáo, giàu tính sáng tạo. Bài viết tập trung nghiên cứu những diễn ngôn về đường lối chính trị - tư tưởng của chính quyền Ma Cao qua tem bưu chính phát hành những năm 1998-2002. Bài viết này về cơ bản vận dụng một số lý thuyết như cấu trúc chức năng, khung biểu tượng xã hội và các phương pháp nghiên cứu định tính, phân tích diễn ngôn. Những thông điệp về định hướng xây dựng, phát triển xã hội, văn hóa vùng đất được tìm hiểu, phân tích cụ thể qua các chủ đề lớn (như kiến trúc, giao lưu văn hóa Đông - Tây, tinh hoa văn hóa truyền thống), cùng với kết cấu, hình ảnh, màu sắc các con tem. Để làm sáng tỏ những nội dung, ý nghĩa các thông điệp, những diễn ngôn hàm ý sâu xa, bài viết khái lược để cập lịch sử tem vùng đất cũng như vận mệnh lịch sử đặc biệt của khu vực này trong thời cận - hiện đại. Từ những phân tích, nhận diện giá trị, ý nghĩa sâu sắc đầy tính nhân văn của những diễn ngôn chính trị - tư tưởng được truyền tải, bài viết nhấn mạnh việc chú trọng nâng cao tác dụng, sứ mệnh của ấn phẩm tem trong công cuộc lãnh đạo chính thể của chính quyền Ma Cao những năm 1998-2002.

Từ khóa: tem bưu chính, Ma Cao - Trung Quốc, khung biểu tượng xã hội, diễn ngôn, chính trị - tư tưởng

GIỚI THIỆU VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Ngoài chức năng giúp lưu chuyển bưu phẩm (thư từ, bưu kiện), những con tem bưu chính (postage stamps) với kích cỡ nhỏ nhắn từ khi mới xuất hiện đã thu hút sự đầu tư, thiết kế, trang trí công phu với hình ảnh, màu sắc đa dạng, có tính mỹ thuật cao. Chúng ta thường thấy và sử dụng tem, nhưng hiếm khi dừng lại để suy nghĩ thấu đáo về hình ảnh phong phú và thông điệp của chúng. Và ngay cả khi làm như vậy, chúng ta có xu hướng nhìn chúng từ một vài góc độ riêng đơn giản của bản thân. Cách nhìn cá nhân của chúng ta cũng thường chưa tiếp cận đầy đủ, sâu sắc ý nghĩa của một hình ảnh “trực quan chính thức và là tài liệu được sản xuất, ủy quyền bởi nhà nước” [1, tr.145]. Chức năng của tem thư được khẳng định để chỉ ra nơi xuất xứ và xác nhận việc thanh toán chi phí bưu chính tại điểm gửi, được gọi là tem thông thường. Đây là loại tem tiêu chuẩn, được phát hành liên tục với số lượng lớn. Đặc biệt, theo giới chuyên môn, tem thư còn có các chức năng khác như: (1) *Chức năng đại diện*: Sử dụng hình ảnh đặc trưng hoặc tên gọi của đất nước, thường xuất hiện dưới những biểu tượng dễ nhận biết như chân dung lãnh đạo quốc gia, huy hiệu hoặc một đặc điểm địa lý, kiến trúc; (2) *Chức năng kỷ niệm*: Để

kỷ niệm một sự kiện hoặc nhân vật lịch sử, thường có hình ảnh chi tiết và chỉ được bán trong một khoảng thời gian ngắn². Được độc quyền phát hành bởi nhà nước, tem còn là phương tiện vun trồng, bồi đắp và “bảo vệ các giá trị, truyền thống, tranh luận, ý thức với cái mà quốc gia muốn định hình trong mối quan hệ với văn hóa xã hội, và hơn hết để quảng bá hình ảnh đến khán giả bên trong (quốc gia) và bên ngoài (quốc tế)” [3, tr.492].

Tem bưu chính cung cấp bằng chứng trực quan về lịch sử của quốc gia vì loại ấn phẩm này được sản xuất và phát hành liên tục. Hình ảnh sống động trên tem mô tả những sự kiện, kỷ niệm, phản ánh lý tưởng, khát vọng của cộng đồng, ghi nhận những biến đổi chính trị, xã hội, văn hóa, và cả gu thẩm mỹ. Con tem truyền tải thông điệp về cách các chính phủ muốn định hình quốc gia mà họ điều hành [4, tr.14-15]. Tem mang nhiều thông điệp vừa công khai vừa “ẩn” về những lĩnh vực quan trọng của đời sống quốc gia và những thông điệp này được gửi gắm có chủ ý nhằm truyền tải hình ảnh một quốc gia. Các quốc gia in tem vì nhiều lý do, chúng được xem như “đại sứ” bằng giấy, dùng để truyền đạt những thông điệp nhất định⁵. Do đó, việc lựa chọn đặc điểm và hình ảnh trên tem được thực hiện một cách chọn lọc và khắt khe⁶. Chúng ta biết rằng việc phát hành tem bao giờ cũng được đảm nhận

Trường Đại học Đà Lạt, Việt Nam

Liên hệ

Nông Phan Đăng, Trường Đại học Đà Lạt, Việt Nam

Email: dangnp@dlu.edu.vn

Lịch sử

- Ngày nhận: 26-1-2024
- Ngày sửa đổi: 03-7-2024
- Ngày chấp nhận: 17-9-2024
- Ngày đăng: 30-9-2024

DOI:

<https://doi.org/10.32508/stdjssh.v8i3.980>

Bản quyền

© ĐHQG Tp.HCM. Đây là bài báo công bố mở được phát hành theo các điều khoản của the Creative Commons Attribution 4.0 International license.

Trích dẫn bài báo này: Đăng N P, Hà N C. Thông điệp về đường lối chính trị - tư tưởng qua tem bưu chính Ma Cao những năm 1998-2002. *Sci. Tech. Dev. J. - Soc. Sci. Hum.* 2024; 8(3):2572-2582.

bởi một cơ quan bưu chính của nhà nước, ở đó các đề xuất thiết kế được thu thập và lựa chọn kỹ lưỡng. Theo giới nghiên cứu, việc in tem cũng giống như in tiền được chính phủ giữ bí mật và kiểm soát chặt chẽ. Tem giữ vai trò và giá trị của chúng cho đến khi bị cơ quan bưu chính loại bỏ hoặc thay thế bằng tem mới, chẳng hạn khi có thay đổi chính trị xảy ra. Tem bưu chính có thể được phân loại theo mô-típ hình ảnh trực quan (địa điểm, động vật, thực vật, con người, phương tiện làm việc) và chủ đề (công nghệ, kinh tế, giáo dục, khoa học, văn hóa)⁷. Các mô-típ và chủ đề mang tính chất đại diện cho quốc gia - nhà nước được thiết kế trên tem thể hiện ý định truyền bá tư tưởng và tinh thần dân tộc, do đó những bộ tem được nhà nước phát hành đều tham gia vào quá trình hình thành bản sắc [8, tr.71]. Tem thư có sức hấp dẫn riêng và một trong những đặc điểm nổi bật là nó chứa đựng hình ảnh, tranh vẽ về một chủ đề nào đó của quốc gia hoặc quốc tế nhằm truyền tải những thông điệp về chính trị, xã hội và văn hóa. Xuất phát từ những đặc điểm như trên, tem bưu chính là tài liệu thú vị, phục vụ nghiên cứu những vấn đề về chủ trương, đường lối chính trị, văn hóa của một quốc gia, vùng lãnh thổ. Tem bưu chính Ma Cao (Macau) với lịch sử phát triển hàng trăm năm, từ những con tem đầu tiên của chính quyền thuộc địa Bồ Đào Nha cho đến những con tem Trung Hoa Đại lục, tất cả đều truyền tải những thông điệp hàng thế hệ và cả những biến cố, đổi thay của lịch sử. Bài viết này chỉ tiếp cận, tìm hiểu những thông điệp về đường lối chính trị - tư tưởng qua tem bưu chính Ma Cao những năm 1998-2002.

Là một loại ấn phẩm có phạm vi phát hành rộng rãi, một phương tiện truyền thông đặc biệt, tem bưu chính rõ ràng cần được nghiên cứu một cách công phu, nghiêm túc với những phương pháp khoa học. Xuất phát từ khía cạnh tiêu biểu và nhất quán về chức năng truyền thông nhà nước của tem nói chung và tem Ma Cao nói riêng, phương pháp nghiên cứu căn bản của bài viết là phương pháp định tính. Từ việc khảo sát khối tư liệu về tem Ma Cao giai đoạn 1998-2002, chúng tôi thấy rằng nội dung các ấn phẩm này thực sự tập trung, truyền tải những vấn đề lớn về đường lối chính trị - tư tưởng của chính quyền Ma Cao. Phương pháp định tính được sử dụng trong bài viết nhằm đào sâu, phân tích để chỉ ra những đặc điểm và tính chất của đối tượng nghiên cứu. Bên cạnh đó, phương pháp định lượng nhằm chỉ ra số lượng ấn phẩm tem bưu chính được phát hành trong giai đoạn này (khoảng 60 bộ tem). Trong phạm vi bài viết, chúng tôi tập trung vào những bộ tem với chủ đề lớn, thường xuyên được sử dụng.

Căn cứ vào đặc điểm đối tượng nghiên cứu, bài viết nhìn nhận tem bưu chính dưới góc độ một phương

tiện truyền thông đại chúng dựa trên lý thuyết *cấu trúc chức năng* bao gồm: Chức năng giám sát, truyền tải thông tin cho công chúng; Chức năng liên hệ, giải thích, “dịch” nghĩa và hàm ý của thông tin thô cho người tiếp nhận; Chức năng truyền tải giá trị xã hội, làm nổi bật các giá trị bản sắc văn hóa.

Lý thuyết *khung biểu tượng xã hội*⁹⁻¹³: Tem bưu chính có thể xem là một phương tiện cung cấp các dấu hiệu (chỉ dấu, bằng chứng, chứng cứ) về lịch sử ở ba cấp độ: Tem là đồ vật được tạo thành từ giấy, mực in và keo dán, quy trình in ấn,... Tem cung cấp bằng chứng về dịch vụ bưu chính ở quốc gia phát hành vì nó được dán trên thư hoặc bưu kiện để xác định thời điểm gửi. Tem là vật mang biểu tượng, là một phần quan trọng của hệ thống thông tin liên lạc. Lý thuyết *khung biểu tượng xã hội* còn tập trung vào việc nghiên cứu cấu trúc hình ảnh, ý nghĩa văn hóa và bối cảnh lịch sử, suy đoán về xu hướng xã hội liên quan và tác động chính trị của chúng. Các cấu trúc hình ảnh không đơn giản là “tái sản xuất” các cấu trúc thực tế, chúng chứa đựng những thông điệp liên quan đến lợi ích của các tổ chức xã hội trong đó các hình ảnh được tạo ra, lưu thông, truyền tải đến người xem và để cao ý thức hệ, chúng không bao giờ chỉ đơn thuần mang tính hình thức mà có một chiều ngữ nghĩa rất quan trọng. Ba cấu trúc trong khung biểu tượng xã hội của Kress và van Leeuwen được sử dụng làm cơ sở phân tích các bộ tem, đồng thời truyền đạt ý nghĩa đa lớp trong tem bưu chính Ma Cao từ 1998-2002. Nền tảng lịch sử của sự thay đổi chủ quyền vào thời điểm 12/1999 cùng sự thay đổi, biến chuyển về chính trị và bản sắc văn hóa xã hội Ma Cao là trọng tâm của nghiên cứu.

Đặc biệt, thông qua các bộ tem chủ đề được lựa chọn, bài viết phân tích các tầng ý nghĩa được gửi gắm dựa trên quan điểm, luận lý phân tích diễn ngôn của M. Foucault. Theo nhà nghiên cứu này, “trong bất cứ xã hội nào, việc sản xuất ra diễn ngôn đều phải kinh qua kiểm soát, lựa chọn, tổ chức, và phải được cân nhắc qua trình tự nhiều lần nhằm trung lập hóa sự toàn trị của quyền lực và các mối nguy hiểm gắn liền với nó, thức tỉnh những điều chưa dự kiến trước về sự kiện phát ngôn, nhằm tránh tính vật chất của quyền lực ấy và sự uy hiếp ấy”¹⁴. Khung phân tích này đặc biệt hữu ích trong bối cảnh tem bưu chính tại Ma Cao, một phần của cơ chế diễn ngôn do nhà nước tạo nên và sử dụng, được lồng ghép trong chương trình truyền thông đến đại chúng.

CÁC KẾT QUẢ VÀ THẢO LUẬN

Tem bưu chính Ma Cao và những định hướng xây dựng, phát triển vùng lãnh thổ những năm 1998-2002

Ma Cao là một vùng lãnh thổ có vận mệnh lịch sử đặc biệt với những thay đổi lớn kể từ khi bị thực dân Bồ

Đào Nha xâm chiếm. Là loại ấn phẩm in dấu sâu sắc những biến đổi trong đời sống chính trị vùng đất, có thể chia lịch sử tem Ma Cao thành hai thời kỳ.

Thời kỳ thứ nhất kéo dài từ năm 1884 cho đến 1998 (Hình 1) với hai giai đoạn: Giai đoạn một gắn liền với sự cai trị của Vương quốc Bồ Đào Nha (1139-1910), tem bưu chính in hình vương miện hoàng gia, chân dung các vị vua như Luis I (1838-1889) và Carlos I (1863-1908) kèm các dòng chữ như CORREIO (bưu điện), PROVINCIA (lãnh thổ), PORTEADO (cảng), RECEBER (nhận). Giai đoạn hai (1910-1999) (Hình 2), sự thành lập nền Cộng hòa Bồ Đào Nha vào năm 1910 đã tác động sâu sắc đến đời sống chính trị, xã hội, văn hóa Ma Cao. Phản ánh tình hình mới, tem bưu chính in hình nữ thần Ceres, Vasco da Gama, pháo đài trên núi, quảng trường Leal Senado,... Điểm đáng chú ý là trên các con tem cùng các hình ảnh là quốc hiệu REPUBLICA (Cộng hòa).

Thời kỳ thứ hai, từ 1998 đến nay, với sự kiện lịch sử Ma Cao trở thành đặc khu hành chính của Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa vào ngày 20/12/1999, các bộ tem từ đó trở về sau xuất hiện dòng chữ MACAU, CHINA (Ma Cao, Trung Quốc).

Theo Bưu chính Ma Cao, tem là tác phẩm nghệ thuật truyền bá tri thức, chứa đựng thông tin khoa học và văn hóa phong phú. Đó là lý do nhiều bộ tem Ma Cao chú trọng khai thác, tôn vinh những giá trị văn hóa truyền thống Trung Quốc, đồng thời hết sức đề cao những phong tục, tập quán tốt đẹp của vùng lãnh thổ. Bám sát sự phát triển, hiện đại hóa của vùng đất là các đề tài về thành tựu xây dựng các công trình lớn, về khoa học công nghệ, môi trường, thể thao, giao lưu và tiếp nhận văn hóa. Những năm từ 1998 đến 2002, tem Ma Cao với nhiều bộ tem và chủ đề lớn đã có một khởi đầu ấn tượng, thể hiện là một phương tiện truyền thông đặc lực trước những biến chuyển mới của đời sống chính trị, xã hội, văn hóa. Lịch sử tem bưu chính Ma Cao cho thấy định hướng chính trị và phát triển văn hóa vùng đất cơ bản được phản ánh thông qua thiết kế mỹ thuật, hình ảnh điển hình và có tính biểu tượng sâu sắc.

Đặc điểm thiết kế (kết cấu, hình ảnh, màu sắc) và chủ đề các bộ tem Ma Cao những năm 1998-2002

Các bộ tem bưu chính Ma Cao phát hành trong những năm 1998-2002 đa dạng về nội dung với các chủ đề thuộc lĩnh vực văn hóa như: nghệ thuật, tôn giáo, ẩm thực; các chủ đề kiến trúc, khoa học, môi trường, thể thao,... Các chủ đề được chọn lựa như trên trở nên nổi bật, ấn tượng bởi sự khéo léo, sáng tạo về bố cục, trình bày hình ảnh trung tâm và lựa chọn màu sắc chủ đạo

trên các con tem. Với số lượng hơn 60 bộ tem khác nhau (theo thống kê của tác giả), đây có thể xem là giai đoạn khởi đầu cho thời kỳ chuyển đổi của lịch sử tem vùng lãnh thổ. Do vậy, ở phạm vi bài viết này chúng tôi chỉ tập trung khảo sát, nghiên cứu một số chủ đề lớn, nổi bật ở các bộ tem được sử dụng và phát hành chính thức. Đó là các bộ tem với các chủ đề về kiến trúc, giao lưu văn hóa Đông - Tây và tôn vinh văn hóa truyền thống.

Các bộ tem chủ đề kiến trúc

Chủ đề kiến trúc chiếm vị trí đặc biệt, thu hút sự thể hiện của nhiều mẫu tem với các hình ảnh kỳ vĩ về các công trình xây dựng, địa điểm, di tích lịch sử được chứng kiến từ khi những người Bồ Đào Nha đầu tiên đặt chân tới Ma Cao (thế kỷ 16). Thứ nhất là bộ tem *Tranh vẽ Ma Cao của Didier Raphael Bayle* phát hành vào tháng 11/1998 (Hình 3) vẽ cảnh vật và đường phố Ma Cao với các dãy phố, tòa nhà mang kiến trúc Baroque truyền thống và gam màu pastel (vàng) chủ đạo theo phong cách thời kỳ thuộc địa Bồ Đào Nha. Trong đó, hai địa điểm nổi tiếng và dễ nhận ra nhất gồm Nhà thờ St. Dominic (8.00 ptes) và Trại lính Moorish (3.50 ptes), là một phần của trung tâm lịch sử Ma Cao được UNESCO công nhận là Di sản Thế giới vào năm 2005; thứ hai là bộ tem về các *Công trình kiến trúc hiện đại* phát hành vào tháng 06/1999 (Hình 4) chứa cụm hình ảnh vẽ: Tòa nhà Hành chính công (Edifício Administração Pública), Trung tâm Thương mại Thế giới (World Trade Center), Đường đua xe Kart Coloane (Kartódromo de Coloane), Ngân hàng Trung Quốc (Banco da China), Ngân hàng BNU (Banco Nacional Ultramarino), Trung tâm Văn hóa Ma Cao (Centro Cultural), Bảo tàng Ma Cao (Museu de Macau), Bảo tàng Hàng hải Ma Cao (Museu Marítimo), Bến tàu Ma Cao (Terminal Marítimo) và Đại học Ma Cao (Universidade de Macau). Các ấn phẩm tem phát hành trước thời điểm Ma Cao được trao trả về cho Trung Quốc miêu tả quá trình biến đổi của đô thị này với những nét xưa cũ của thời kỳ thuộc địa và những công trình mới được xây dựng. Các bộ tem chủ đề kiến trúc hầu như đều mang đặc trưng “cấu trúc phân tích” theo quan hệ *bộ phận* (được gọi là “thuộc tính sở hữu”) và *toàn thể*. Những hình ảnh được thể hiện trong bộ tem mang tính “phi cấu trúc”, trong đó chỉ có các “thuộc tính sở hữu” được phác họa (kiến trúc) nhưng không có cái “tổng thể” (Ma Cao). Từng địa danh đều chứa đựng bên trong nó những ý nghĩa đặc biệt cả về chính trị lẫn văn hóa, đây là các yếu tố “thuộc tính” của “tổng thể” qua các thời kỳ lịch sử, Ma Cao (thuộc tính) giờ đây đã trở thành một phần của đất nước Trung Quốc (tổng thể).

Hình 1: Tem hình vương miện, vua Luis I, Carlos I với các dòng chữ CORREIO, PROVINCIA, PORTEADO, RECEBER¹⁵

Hình 2: Tem in đề chữ REPUBLICA (Cộng hòa), nữ thần Ceres, Vasco da Gama, pháo đài trên núi và Quảng trường Leal Senado¹⁵

Hình 3: Bộ tem Tranh vẽ Ma Cao của Didier Raphael Bayle (Mã số A181) phát hành 11/1998¹⁵

Hình 4: Bộ tem Các công trình kiến trúc hiện đại (Mã số A189) phát hành 06/1999¹⁵

Hình 5: Bộ tem Kỷ niệm thành lập đặc khu hành chính Ma Cao Trung Quốc (Mã số A195) phát hành 12/1999¹⁵

Bộ tem chủ đề giao lưu văn hóa Đông - Tây (Kỷ niệm thành lập đặc khu hành chính Ma Cao Trung Quốc)

Bộ tem mang chủ đề này (Hình 5) được phát hành nhân dịp Trung Quốc chính thức tiếp nhận chủ quyền đối với Ma Cao vào ngày 20/12/1999. Với lối kết cấu song hành hình ảnh chủ đạo, phản ánh bối cảnh sôi động của sự giao lưu, tiếp xúc văn hóa, bộ tem đem đến cảm giác rộn rã, tươi mới. Đó cụ thể là các mẫu tem về các công trình kiến trúc, địa danh nổi tiếng kết hợp yếu tố Đông - Tây như: Miếu Ma Cúc - Ròng (1.00 ptc); Pháo đài Guia - Đường đua xe Go Kart (2.50 ptc); Cầu Amizade - Lễ hội Đua thuyền (1.50 ptc); Trung tâm Hội nghị, Triển lãm Ma Cao - Múa lân-sư-rồng (3.00 ptc); Di tích Nhà thờ Thánh Phao-lô (St.Paul) - Lễ hội Giáng sinh (2.00 ptc); Trung tâm Văn hóa Ma Cao - Đám đông (3.50 ptc). Thay đổi đáng chú ý nhất của bộ tem là dòng chữ Macau - República Portuguesa (Ma Cao - Cộng hòa Bồ Đào Nha) được chuyển thành Macau - China (Ma Cao - Trung Quốc), hai chữ (Áo Môn, tức Ma Cao) chuyển thành (Trung Quốc Áo Môn). Những hình ảnh Đông - Tây được thiết kế đối xứng, song hành gợi nhắc về lịch sử hình thành và phát triển của vùng lãnh thổ trên các phương diện: địa lý (thuộc địa của thực dân Bồ Đào Nha) và nguồn cội (Trung Hoa). Đồng thời, cách bố cục các hình ảnh như thế cũng nhằm khẳng định vai trò của Ma Cao hiện tại, một vùng lãnh thổ mang đậm dấu ấn Bồ Đào Nha nhưng một phần vẫn lưu giữ

bên bờ những nét truyền thống của văn hóa bản địa. Những nỗ lực xây dựng, phát triển trên mọi phương diện đời sống đã tạo nên một diện mạo mới cho vùng đất mà các con tem với cách kết cấu hình ảnh đã gửi gắm, truyền tải. Khi nghiên cứu tem Hồng Kông, đây cũng là điều mà tác giả M. Wong trong bài viết *Postage Stamps as Windows on Social Changes and Identity in Postcolonial Hong Kong*¹⁶ đã phân tích. Những thiết kế ở các mẫu tem như trên cho thấy Ma Cao trong quá trình tiếp xúc với thế giới đã không ngừng tiếp nhận, biến đổi, hòa nhập một cách mạnh mẽ với văn hóa phương Tây. Cái tạo nên bản sắc riêng của đô thị này chính là ở tinh thần tiếp nhận vô cùng cởi mở nhưng vẫn không xa rời truyền thống ấy. Các hình ảnh của văn hóa Đông - Tây thể hiện khía cạnh “văn hóa lai” (hybrid), thuộc “cấu trúc biểu tượng” với hai thành phần tham gia gồm *bộ phận* (được gọi là “thuộc tính biểu tượng”) và *toàn thể* được cài cắm, đan xen. Về mặt thiết kế tem, hình ảnh và các yếu tố Đông - Tây không thể giải thích theo kiểu cấu trúc phân tích vì sự chú ý không được đưa vào các chi tiết hoặc “thông số kỹ thuật” của cái được miêu tả mà là bản chất tổng quát hoặc ý nghĩa ngụ ý. Chúng là các “thuộc tính biểu tượng” được làm nổi bật thông qua hình ảnh văn hóa và được liên kết theo quy ước với các giá trị biểu tượng Đông - Tây hướng đến người xem.

Bộ tem chủ đề tinh hoa văn hóa truyền thống

Chủ đề này được sử dụng một cách đều đặn, thường xuyên, chủ yếu về các con giáp trong dịp năm mới (Hình 6) (từ năm 1998 đến năm 2002 tương ứng với hổ, thỏ, rồng, rắn và ngựa); hình tượng thần linh (*Thiên hậu Thánh mẫu*); tranh vẽ nhân vật trong các tác phẩm văn học cổ điển (Hình 7 và 8) (*Hồng Lâu Mộng, Tây Du ký, Tam quốc diễn nghĩa*); Kinh dịch; nghi thức và nghệ thuật thưởng trà,... Điểm khác biệt lớn nhất của bộ tem này là việc sử dụng đề tài thuần túy về văn hóa bản địa truyền thống. Đây là chỉ dấu rõ nét về một sự liên hệ trực tiếp đến nguồn gốc Trung Hoa, mục đích nhằm tái khẳng định nguồn cội và truyền thống văn hóa Á Đông. Về thiết kế, cách lựa chọn là các thành phần liên kết với nhau theo mối quan hệ *bộ phận* và *toàn thể* theo kiểu “cấu trúc phân loại”, trong đó ít nhất một nhóm các thành phần sẽ đóng vai trò là “cấp dưới” so với ít nhất một thành phần khác là “cấp trên”. Các “cấp dưới” (mang ý nghĩa thuộc tính) được thể hiện như *bộ phận* của *toàn thể* trong một “danh mục” bao quát. “Danh mục” này không được hiển thị hay đặt tên, bộ tem cho thấy một hệ thống phân loại ngầm, trong đó “cấp trên” (12 con giáp, Tứ đại danh tác của Trung Quốc) được suy ra từ những điểm tương đồng mà người xem có thể nhận ra giữa các “cấp dưới” (các chi, nhân vật). Văn bản (tên con giáp, tên nhân vật) trong không gian hình ảnh càng làm tăng tính phân loại của cấu trúc, các hình ảnh được gán tên rõ ràng, là một đối tượng cụ thể.

Một số bàn luận về giá trị, ý nghĩa truyền thông của các bộ tem những năm 1998-2002

Vài nét về vận mệnh lịch sử và những đặc điểm xã hội, văn hóa Ma Cao

Đã được trao trả và trở thành đặc khu hành chính Trung Quốc vào năm 1999, lịch sử Ma Cao kể từ năm 1884 (tem bưu chính ra đời) trải qua nhiều bước thăng trầm. Vùng đất này (vốn là hòn đảo phía Đông Trung Quốc) từ thế kỷ 16 đã dần trở thành thuộc địa của Bồ Đào Nha. Theo dòng lịch sử, kể từ khi thực dân Bồ Đào Nha đặt chân tới Ma Cao cho đến vài ba thế kỷ sau, cả hai triều đại Minh, Thanh đều không nhượng toàn bộ chủ quyền cho tới khi Amaral^a lên làm thống đốc vào năm 1846. Cả hai bên đều cố gắng giành được nhiều quyền kiểm soát nhất có thể đối với vùng đất này, tạo nên tình thế “chủ quyền chung”, cụ thể là người Bồ Đào Nha hưởng lợi từ cảng thương mại, Trung Quốc quản lý thuế. Suốt hơn 300 năm, Ma Cao được đặt dưới quyền “tài phán kép” của Trung

Quốc và Bồ Đào Nha với khá nhiều vụ xung đột, va chạm. Người Hoa ở đây vẫn ngầm ủng hộ thể chế phong kiến Đại lục, có thái độ bài ngoại đối với những người Bồ Đào Nha. Điển hình cho các vụ xung đột là việc thống đốc Amaral bị ám sát vào năm 1849 và sự phản ứng của người Bồ Đào Nha với cuộc xung đột Baishaling^b diễn ra ngay sau đó. Hai sự kiện này đã chính thức bắt đầu giai đoạn mà các học giả gọi là thời kỳ thuộc địa Bồ Đào Nha ở Ma Cao (1849-1976) dẫn đến quyền kiểm soát của Trung Quốc đối với Ma Cao dần bị giảm sút đáng kể, đồng thời xung đột giữa hai bên có xu hướng tăng cao. Sự thống trị chính thức của Bồ Đào Nha được bắt đầu bằng *Hiệp ước Hữu nghị và Thương mại Trung-Bồ* năm 1887 quy định việc chiếm đóng và chủ quyền lâu dài của Bồ Đào Nha đối với Ma Cao và các vùng phụ cận. Một sự kiện khác diễn ra vào ngày 29/5/1922 chứng minh cho quyền lực ngày càng tăng của chủ nghĩa thực dân là việc binh lính người Bồ bắn chết 70 người Trung Quốc. Đáp lại, vào ngày 5/2/1946, Lưu Thiếu Vũ, một sĩ quan của quân đội Quốc dân Đảng đã dẫn quân vào Ma Cao để phản đối sự chiếm đóng của Bồ Đào Nha và nhận được sự ủng hộ của hàng chục nghìn người Hoa. Tiếp theo, vào ngày 25/7/1952, quân đội Trung Quốc đụng độ khốc liệt với quân Bồ Đào Nha ở biên giới (được gọi là sự cố Guanzha), khiến quyền lực của người Bồ ngày càng suy giảm. Chưa hết, những vụ xô xát giữa hai bên lên đến đỉnh điểm (được gọi là *sự kiện* 123/1966), khi người dân Trung Quốc tấn công các quan chức chính phủ và đánh nhau với cảnh sát. Những vụ xung đột như thế càng được kích lệ bởi cuộc Cách mạng Văn hóa đang sôi sục ở Đại lục, và dưới áp lực lớn, chính phủ Bồ Đào Nha cuối cùng đã phải nhượng bộ những người Trung Quốc. Những sự cố nêu trên cho thấy quyền lực của người Bồ Đào Nha ở Ma Cao ngày càng suy giảm. Từ năm 1961-1974, cuộc chiến chống chủ nghĩa thực dân Bồ Đào Nha ở các thuộc địa ngày càng lên cao. Cuộc Cách mạng Hoa cầm chướng diễn ra vào ngày 25/4/1974 đã đẩy nhanh việc giải phóng thuộc địa của Bồ Đào Nha ở châu Phi và châu Á. Chính phủ mới chủ trương quan hệ tốt đẹp và hữu nghị với tất cả các dân tộc trên cơ sở lợi ích chung, không can thiệp, độc lập và bình đẳng giữa các quốc gia. Ở Ma Cao, thực dân Bồ Đào Nha đã từ bỏ phần lớn quyền lực trong thời kỳ cao trào Cách mạng Văn hóa ở Đại lục. Năm 1979, Ma Cao được trao quy chế đặc biệt là “lãnh thổ Trung Quốc dưới sự quản lý của Bồ Đào Nha”. Tuyên bố chung vào ngày 13/4/1987 xác nhận rằng Trung Quốc sẽ tiếp tục thực thi chủ quyền đối với Ma Cao vào ngày 20/12/1999. Từ thời điểm này cho đến nay, trên cơ sở nhất thể hóa

^aTên đầy đủ Joao Maria Ferreira do Amaral (1803-1849), là thống đốc Ma Cao từ năm 1846 đến năm 1849.

^bTrận Baishaling (Passaleão, Pak Shan Lan) là một cuộc xung đột giữa Bồ Đào Nha và Trung Quốc tại Ma Cao xảy ra vào tháng 8/1849.

Hình 6: Bộ tem chủ đề văn hóa truyền thống - 12 con giáp, phát hành nhân dịp tết Âm lịch¹⁵ (từ 1998-2002: hổ, thỏ, rồng, rắn, ngựa)

Hình 7: Bộ tem các nhân vật trong *Hồng Lâu Mộng* [15] (Từ trái sang: Giả Bảo Ngọc, Lâm Đại Ngọc, Tiết Bảo Thoa, Vương Hy Phượng, Vưu Tam Thư, Tinh Văn)

Hình 8: Bộ tem các nhân vật trong *Tây Du Ký*¹⁵ (Từ trái sang: Tôn Ngộ Không, Na Tra, Nhị Lang Thần, Thái Thượng Lão Quân, Phật Tổ Như Lai)

về chính trị, Ma Cao chuyển sang thời kỳ xây dựng, phát triển mới từ nền tảng những thành tựu đã đạt được qua nhiều thế kỷ trước đó.

Về mặt xã hội (với ý nghĩa là quan hệ các cộng đồng dân cư) và văn hóa, vùng đất Ma Cao cho đến những năm cuối thế kỷ 20 đầu thế kỷ 21 đã chứng kiến sự hội tụ, giao lưu, tiếp nhận khá là sâu sắc giữa người Bồ Đào Nha và người Ma Cao gốc Hoa. Kết quả nghiên cứu của giới chuyên môn cho thấy bản sắc địa phương của Ma Cao chủ yếu được xác định dựa trên các đặc điểm về dân tộc với 95% dân số là người gốc Hoa hầu hết sinh ra ở Trung Quốc Đại lục (47,1%), một số ít là các nhóm dân tộc có nguồn gốc Á-Âu và người Macan gốc châu Âu. Người Macan là hậu duệ của các cuộc hôn nhân giữa người Bồ Đào Nha và người bản địa từ các thuộc địa cũ của Bồ Đào Nha hoặc các điểm giao thương ở châu Phi, Nam Á, Đông Nam Á, Nhật Bản hoặc gần đây giữa người Bồ Đào Nha với người Trung Quốc. Theo một khảo sát vào năm 1999, 74,1% số người được hỏi cảm thấy tự hào là người Trung Quốc,

gần bó với lịch sử, văn hóa và đạo đức Trung Quốc. Việc xác định bản thân là người Macan phần lớn phụ thuộc vào cảm giác thân thuộc với di sản Bồ Đào Nha thông qua ngôn ngữ (tiếng Bồ Đào Nha) và tôn giáo (Thiên Chúa giáo), một số lựa chọn là người Trung Quốc bất chấp nền tảng gia đình Macan của họ, hoặc do nền tảng giáo dục Bồ Đào Nha nên họ chọn bản sắc Macan. Một cuộc khảo sát vào năm 2005 cho thấy chỉ 41,1% người Ma Cao gốc Hoa tự nhận mình liên hệ với Trung Quốc về mặt chính trị, 37,5% với Ma Cao và 27,2% phân vân. Đó là lý do Đảng Cộng sản Trung Quốc đã và đang nỗ lực rất nhiều trong việc thúc đẩy tái định hình bản sắc Ma Cao bằng cách lôi kéo thế hệ trẻ, thanh niên theo học đại học ở Đại lục, đồng thời tổ chức nhiều hoạt động cho đủ mọi tầng lớp trong xã hội đến thăm đất liền để giáo dục về lịch sử về vang và những thành tựu to lớn của họ [17, tr.211]. Về mặt ngôn ngữ, vào thời điểm người Bồ Đào Nha rời đi, chỉ có khoảng 2% trong số 450.000 người ở Ma Cao nói tiếng Bồ Đào Nha, 98% còn lại nói tiếng Quảng Đông

và các ngôn ngữ khác [18, tr.662]. Thành phần dân số cũng như ngôn ngữ đã có tác động lớn đến bản sắc văn hóa của lãnh thổ này, từ đó có thể thấy bản sắc địa phương và quốc gia tương đối đồng nhất, đó là sự đậm nét của văn hóa Trung Hoa với đặc điểm của miền Nam Trung Quốc và hai tỉnh ven biển Quảng Đông và Phúc Kiến. Các nhóm người Ma Cao gốc Hoa đã lưu giữ những phong tục truyền thống địa phương và pha trộn nó, nổi bật là việc thờ cúng Thiên hậu Thánh mẫu (Thần bảo vệ những người đi biển) bắt nguồn từ Phúc Kiến. Bản sắc văn hóa, đôi khi được gọi là sắc tộc, là thứ mà các cá nhân (self) có và đó là nền tảng của một loại bản sắc xã hội nhất định. Do đó, bản sắc cá nhân không độc lập với bối cảnh xã hội mà gần như hoàn toàn được xác định bởi bối cảnh xã hội [19, tr.29-30]. Trước khi bàn giao, bản sắc thuộc địa (Bồ Đào Nha) được xem là yếu tố “ngoại lai” (other) trong cái “nội tại” (self) của hầu hết người dân sinh sống ở Ma Cao. Chính quyền Bồ Đào Nha trong nhiều năm liền đã “lãng mạn hóa” Ma Cao bằng cách đưa ra ý tưởng về Ma Cao như một điểm gặp gỡ giữa thế giới nói tiếng Bồ Đào Nha và Trung Quốc. Từ những năm 1980, chính quyền thuộc địa đã chi một khoản rất lớn cho việc bảo tồn lịch sử, văn hóa, trong đó đáng chú ý nhất là việc xây dựng các bảo tàng, thành lập các trung tâm nghiên cứu và xuất bản các ấn phẩm, tạp chí. Rõ ràng, Bồ Đào Nha muốn duy trì sự hiện diện của mình ở Ma Cao sau giai đoạn chuyển giao bằng cách đẩy mạnh quảng bá sự kết hợp của văn hóa Đông - Tây, rằng bản sắc được hình thành bởi cả văn hóa Bồ Đào Nha và Trung Quốc.

Tem bưu chính, “sứ giả” của đời sống chính trị, xã hội, văn hóa Ma Cao những năm 1998-2002

Ở một tầng cấp sâu hơn, khác với những xung khắc, bùng nổ dai dẳng như trên, cộng đồng dân chúng Ma Cao suốt nhiều thế kỷ không hoàn toàn có tư tưởng phân biệt, chống đối và bài xích lẫn nhau thái quá. Cả người gốc Bồ Đào Nha và người Hoa ở Ma Cao đều có quá trình gắn bó lâu dài với chính phủ thuộc địa. Với người Hoa, giới nghiên cứu cho rằng về mặt “bản sắc dân tộc”, mặc dù họ ý thức bản thân là gốc gác Trung Hoa, nhưng mặt khác, họ dường như cũng “chưa hoặc không muốn” trở thành người Trung Quốc về mặt chính trị [17, tr.212]. Những biến chuyển như thế là thành quả tất yếu của mặt tích cực và thành tựu trên các phương diện chính trị, kinh tế, xã hội của chính quyền Bồ Đào Nha. Và hơn hết, thực tế này còn được ghi nhận, biểu dương nhằm có định hướng phù hợp cho công cuộc xây dựng, phát triển Ma Cao. Nếu chúng ta nói tem bưu chính là “sứ giả” chuyển

tải những thông tin chứa đựng quan điểm, tư tưởng về đời sống chính trị, xã hội, văn hóa Ma Cao những năm 1998-2002, thì trước hết, bộ tem về chủ đề kiến trúc đã thể hiện chính xác điều này. Bộ tem là sự hồi tưởng về một quá khứ thuộc địa huy hoàng với các đường phố, dãy nhà và công trình được xây dựng bởi thực dân Bồ Đào Nha cùng gam màu pastel (vàng) phong cách Baroque. Kiến trúc có thể được xem như “diễn ngôn” đương đại, chứa đựng một phạm vi “ký hiệu học” rộng lớn, thể hiện nghệ thuật, văn hóa và hàm ý chính trị. Nhà thờ St. Dominic (tem số 1, Hình 3) được xây dựng năm 1588 khi các nhà truyền giáo bắt đầu đổ về Ma Cao, du nhập nhiều dòng tu khác nhau. Người Bồ Đào Nha xem văn hóa của họ như một “món quà” cho thế giới và sứ mệnh truyền bá Cơ Đốc giáo như một thứ “văn minh”, một công cụ để kiểm soát, gây ảnh hưởng [20, tr.52]. Ở bộ tem *Các công trình kiến trúc hiện đại* (Hình 4), diễn ngôn về một bản sắc mới được thể hiện qua những biểu tượng phồn thịnh và sôi động về kinh tế như Trung tâm Thương mại Thế giới, Đường đua xe Kart Coloane, Ngân hàng Trung Quốc, Ngân hàng BNU, trong đó tòa nhà Ngân hàng Trung Quốc chi nhánh Ma Cao (8.00 ptc) cao 37 tầng với phong cách kiến trúc hậu hiện đại, minh chứng cho sức mạnh đang trỗi dậy của vùng đất với quyền lực ngày càng lớn hơn của Trung Quốc. Địa điểm mọc lên của tòa nhà gắn với bức tượng đồng của Amaral đã bị dỡ bỏ vì “lý do phong thủy”, vị trí đặc địa của nó vì thế cũng có thể được coi là một “tuyên bố chính trị” mong muốn sớm xóa bỏ biểu tượng thuộc địa. Tòa nhà hiện nay là biểu tượng cho vị thế và sự hiện diện của bản sắc Trung Quốc ở Ma Cao sau giai đoạn chuyển giao. Hàm ý cho việc duy trì sự hiện diện của bản sắc Bồ Đào Nha có thể thấy qua hai con tem chủ đề bảo tàng: Bảo tàng Ma Cao (1.50 ptc) khánh thành vào tháng 4/1998, được xây dựng trên sườn đồi nơi có Pháo đài Monte lịch sử, là bảo tàng lớn nhất và toàn diện nhất từng được xây dựng; Bảo tàng Hàng hải Ma Cao (2.00 ptc) gắn vị trí của Miếu Ma Các (Đền thờ Thiên hậu Thánh mẫu), là nơi người Bồ Đào Nha đặt chân đến lần đầu tiên vào đầu thế kỷ 16. Không thể phủ nhận các yếu tố thuộc địa như văn hóa vật chất, không gian văn hóa đô thị được thiết kế như một thị trấn thu nhỏ mang hơi hướng Địa Trung Hải cùng di sản kiến trúc tích lũy hàng thế kỷ, dù gián tiếp hay trực tiếp, đã góp một phần không nhỏ vào bản sắc văn hóa nơi đây. Tuy nhiên, kể từ sau khi chuyển giao năm 1999, chính quyền mới của Ma Cao đã biến đổi nó trên cơ sở duy trì và dung hòa một “bản sắc lai” bao gồm bản sắc địa phương, bản sắc quốc gia và quốc tế. Bộ tem chủ đề giao lưu văn hóa Đông - Tây (Kỷ niệm thành lập đặc khu hành chính Ma Cao Trung Quốc) phát hành vào ngày 20/12/1999 với các ngu

ý về một bản sắc “văn hóa lai”, bao gồm sự kết hợp hình ảnh về các công trình kiến trúc và các yếu tố Đông - Tây song hành, đồng điệu. Trong đó con tem 2.1 (1.00 pts) với hình ảnh Miếu Ma Các (tên tiếng Trung: Ou Mun) và rộng đại diện cho bản sắc văn hóa Trung Hoa lâu đời, trải dài hàng ngàn năm lịch sử. Ou Mun (hay Aomen) là tên gọi phổ biến của Ma Cao từ thời nhà Minh (1368-1644), đến năm 1564, được người Bồ Đào Nha gọi là Porto de Nome de Deos (Cảng tên của Chúa) và Porto de Amacao (Cảng Ma Cao). Tên gọi Ma Cao được cho là bắt nguồn từ A-Ma-Gau (vịnh A Ma) cũng là nơi tọa lạc của Miếu Ma Các (còn được gọi là Ma Kok Miu, hay Ma Ge Miao). Ngoài ra, hình tượng rồng tượng trưng cho đất nước Trung Hoa, người nước ngoài thường gọi Trung Quốc là “con rồng lớn phương Đông”. Tương phản với truyền thống Trung Hoa là con tem 2. (2.00 pts) với hình ảnh của Di tích Nhà thờ Thánh Phao-lô (St.Paul) và ông già Noel nhằm tô đậm sự hiện diện của bản sắc văn hóa phương Tây - Bồ Đào Nha. Nhà thờ được xây dựng bởi những tu sĩ Dòng Tên vào năm 1594. Trận hỏa hoạn thảm khốc xảy ra vào năm 1835 đã biến toàn bộ trở thành đồng đổ nát, chỉ còn lại mặt tiền và các bức tường như ngày nay. Bên cạnh đó là hình tượng ông già Noel cùng cây thông vốn có nguồn gốc từ Cơ Đốc giáo của phương Tây, gắn liền với ngày lễ Giáng sinh. Khía cạnh bản sắc quốc tế của Ma Cao được gửi gắm qua con tem Pháo đài Guia - Giải đua xe Ma Cao Grand Prix (2.50 pts). Pháo đài Guia là một khu phức hợp gồm pháo đài quân sự, nhà nguyện và ngọn hải đăng theo kiểu phương Tây được xây dựng vào thế kỷ 17. Giải đua xe Grand Prix được tổ chức lần đầu vào tháng 10/1954, đến nay đã trở thành một trong những đường đua hấp dẫn nhất, với nhiều đội đua đến từ khắp nơi trên thế giới. Ngoài những hình mẫu liên quan trực tiếp đến văn hóa phương Đông hoặc phương Tây kể trên, sự hòa hợp văn hóa hay “bản sắc lai” được biểu đạt thông qua các con tem chứa đựng cả hai yếu tố: Cầu hữu nghị - Đua thuyền rồng (1.50 pts), Trung tâm Hội nghị Triển lãm Ma Cao - Múa lân-sư-rồng (3.00 pts), Trung tâm Văn hóa Ma Cao - Đám đông (3.50 pts). Trong khi Cầu hữu nghị (Ponte de Amizade, khánh thành vào 17/4/1994) thể hiện mối quan hệ hữu nghị Trung Quốc - Bồ Đào Nha, thì Lễ hội Đua thuyền rồng có lịch sử hơn 2.000 năm, được người Hoa khắp nơi trên thế giới tổ chức vào mùng 5/5 Âm lịch cầu mong mạnh khỏe, bình an, tránh xa mọi dịch bệnh. Trong buổi lễ khánh thành trung tâm văn hóa, nơi tổ chức lễ bàn giao Ma Cao về với Trung Quốc, giám mục Công giáo Ma Cao và trụ trì Phật giáo đã đồng thời được mời thực hiện các nghi thức, sự hiện diện này minh chứng cho sự hòa hiệp, hòa hợp và khoan dung tôn giáo. Như vậy, có

thể thấy rằng “đa nguyên” văn hóa hay “lai tạo” văn hóa là một nét đặc trưng cơ bản của Ma Cao. Tuy nhiên, ở một xu hướng khác, sự đa dạng về chủ đề của các bộ tem được phát hành đã cho thấy mối quan tâm của chính phủ trong việc xây dựng, thúc đẩy và khẳng định bản sắc văn hóa Trung Hoa. Các ấn bản tem sau thời điểm tháng 12/1999 phản ánh quan điểm của nhà nước trong vấn đề này, cụ thể là các bộ tem về Ma Cao, về lịch sử, nghệ thuật, văn hóa truyền thống. Các đề tài, chủ đề tem chú trọng vào văn hóa truyền thống thuần túy, là tinh hoa của bản sắc văn hóa Trung Hoa như: Kinh dịch, 12 con giáp, văn học cổ điển, nghệ thuật thưởng trà, đồ gốm,... Các bộ tem *Con giáp* được phát hành hàng năm nhân dịp Tết Âm lịch (2000: rồng, 2001: rắn, 2002: ngựa), *Văn học nghệ thuật* (với Tú đại danh tác như: *Hồng Lâu Mộng* (tháng 3/1999), *Tây Du ký* (tháng 5/2000), *Tam quốc diễn nghĩa* (tháng 8/2001)), *Gốm sứ Trung Hoa* (tháng 10/2000), tất cả nhằm tái định nghĩa bản sắc trường tồn của văn hóa Trung Hoa, rằng Ma Cao có mối liên hệ bền chặt với Đại lục.

KẾT LUẬN

Nghiên cứu tem Ma Cao những năm 1998-2002 với tính chất là một phương tiện truyền thông, một loại ấn phẩm đặc biệt, chúng tôi rút ra một số kết luận như sau:

Với việc tập trung khai thác các đề tài, chủ đề về thành tựu kiến trúc, xây dựng; giao lưu và tiếp nhận văn hóa Đông - Tây; tinh hoa văn hóa truyền thống,... tem Ma Cao là sự “hình tượng hóa”, là những diễn ngôn đầy tính nhân văn về đường lối chính trị, quan điểm quản lý và điều hành xã hội. Chủ trương và tinh thần tiếp nhận cái mới, kế thừa truyền thống, tôn trọng, duy trì và nâng cao sự hòa hợp văn hóa là những thông điệp mà các con tem Ma Cao “nhỏ bé” muốn truyền đạt “đến mọi nhà”. Tem là một ấn phẩm lồng ghép các chức năng đường như rất khác nhau, song cũng hài hòa, gắn bó. Những bộ tem Ma Cao với ý nghĩa như thế chính là một ứng xử chính trị, xã hội mang tính văn hóa sâu sắc. Tất cả những điều này đem đến cho chúng ta ý tưởng về một thứ quyền lực mềm (soft power) mà văn hóa nói chung có thể mang lại.

Tem Ma Cao những năm 1998-2002 là những mẫu “văn kiện” chính trị tinh tế, nghệ thuật, tác động lòng người một cách nhẹ nhàng song cũng vô cùng mạnh mẽ, thuyết phục. Dù thời đại hoàng kim của tem bưu chính có thể đã qua đi, nhưng việc sử dụng và phát huy tác dụng xã hội, văn hóa của nó sẽ mãi là một kinh nghiệm tốt của các nhà nước và chính thể.

LỜI CẢM ƠN

Nghiên cứu này được tài trợ bởi Trường Đại học Đà Lạt trong khuôn khổ đề tài nghiên cứu khoa học cấp Trường.

XUNG ĐỘT LỢI ÍCH

Bản thảo này không có xung đột lợi ích.

ĐÓNG GÓP CỦA TÁC GIẢ

Bài báo là kết quả nghiên cứu, tổng hợp và phân tích của hai tác giả. Qua bài viết, những thông điệp về định hướng xây dựng, phát triển xã hội, văn hóa đã được nhóm tác giả tìm hiểu, phân tích cụ thể qua kết cấu, hình ảnh, màu sắc và các chủ đề lớn của tem bưu chính Ma Cao (kiến trúc, giao lưu văn hóa Đông – Tây, tinh hoa văn hóa truyền thống). Tem bưu chính nói chung và tem Ma Cao nói riêng thực sự là một loại hình tư liệu lịch sử có giá trị cho giới nghiên cứu ở lĩnh vực khoa học xã hội và nhân văn trong tình hình hiện nay.

Tác giả Nông Phan Đăng: tổng hợp, phân tích các nguồn tư liệu; thực hiện, chỉnh sửa bản thảo.

Tác giả Ngô Chánh Hào: thu thập, xử lý tư liệu; góp ý bản thảo.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Raento P, Stanley DB. Visualizing Finland: Postage Stamps as Political Messengers. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*. 2005;87(2):145-64; Available from: <https://doi.org/10.1111/j.0435-3684.2005.00188.x>.
2. Scott D. *European Stamp Design: A Semiotic Approach to Designing Messages*. London: Academy Editions; 1995;.
3. Yehiel L, Ilan T. The Neglected Medium: Postage Stamps as Mass Media. *Communication Theory*. 2021;31:491-505; Available from: <https://doi.org/10.1093/ct/qtz043>.
4. Katz K. Jordanian Jerusalem: Postage Stamps and Identity Construction. *Arab Studies J*. 2006;14(2):14-26;.
5. Altman D. *Paper Ambassadors: The Politics of Stamps*. North Ryde: Angus and Robertson; 1991;.
6. Navarro G, Medina FX. Stamps, Tourism and Gastronomy: The Role of Gastronomy in Promoting Tourism in Spain through the Postage Stamp. In: *Food, Gastronomy and Tourism: Social and Cultural Perspectives*. Guadalajara: Guadalajara University; 2018. p. 15-30;.
7. Turk I. Vzgojno izobrazevalni, psiholoski in ekonomski vidiki filatelije [Educational, psychological and economic perspectives on philately]. *Filatelistični zbornik I*. 1983;6-12;.
8. Zei V. Stamps and the Politics of National Representation. *Javnost - The Public*. 1997;4(1):65-84; Available from: <https://doi.org/10.1080/13183222.1997.11008641>.
9. Hodge R, Kress G. *Social Semiotics*. Cambridge: Polity Press; 1988;.
10. Kress G, van Leeuwen T. *Multimodal Discourse: The Modes and Media of Contemporary Communication*. London: Edward Arnold; 2001;.
11. Kress G, van Leeuwen T. *Reading Images: The Grammar of Visual Design*. London, New York: Routledge; 2006; Available from: <https://doi.org/10.4324/9780203619728>.
12. van Leeuwen T. Genre and Field in Critical Discourse Analysis. In: Toolan M, editor. *Critical Discourse Analysis: Critical Concepts in Linguistics*. London, New York: Routledge; 2002;.
13. van Leeuwen T. *Introducing Social Semiotics*. London, New York: Routledge; 2005; Available from: <https://doi.org/10.4324/9780203647028>.
14. Foucault M. *The Archaeology of Knowledge and The Discourse on Language*. New York: Pantheon; 1972;.
15. *Scott Standard Postage Stamp Catalogue*. Scott Publishing Co.; 2006;.
16. Wong M. Postage Stamps as Windows on Social Changes and Identity in Postcolonial Hong Kong. *Multimodal Communication*. 2019; Available from: https://doi.org/10.1007/978-3-030-15428-8_3.
17. Hao Z. *Macau: History and Society*. Hong Kong: Hong Kong University Press; 2020;.
18. Lam W. Promoting Hybridity: The Politics of the New Macau Identity. *China Q*. 2010;203:656-74; Available from: <https://doi.org/10.1017/S0305741010000640>.
19. Friedman J. *Cultural Identity and Global Process*. London: Sage Publications; 1994; Available from: <https://doi.org/10.4135/9781446222195>.
20. Cheng CMB. *Macau: A Cultural Janus*. Hong Kong: Hong Kong University Press; 1999;.

The political and ideological guidelines messages on Macau postage stamps during the period of 1998-2002

Nong Phan Dang* , Ngu Chanh Hao

ABSTRACT

With efforts to promote communication value for postage stamp publications, Macau is a famous land for producing stamps with unique and creative forms and designs. This article focuses on studying the political and ideological guidelines discourses of the Macau government, conveyed through Macau postage stamps issued between 1998 and 2002. This article applies structural-functional theory, social semiotics, qualitative methods, and discourse analysis. The messages about the direction of social construction and development, and the culture of the land are specifically explored and analyzed through major topics (such as architecture, East - West cultural exchange, traditional cultural quintessence), along with the textures, images, and colors of stamps. To clarify the content and meaning of the messages, and the profound implications of the discourses, the article briefly discusses the history of the land's stamps as well as the special historical destiny of this area in the pre-modern period. From the analysis, value identification, and profound humanistic meaning of the political and ideological discourses conveyed, the article emphasizes improving the effectiveness and mission of stamp publications in the political leadership of the Macau government in the years 1998 to 2002.

Key words: postage stamps, Macau - China, social semiotics, discourse, political-ideological

Faculty of International Studies, Dalat University, Vietnam

Correspondence

Nong Phan Dang, Faculty of International Studies, Dalat University, Vietnam

Email: dangnp@dlu.edu.vn

History

- Received: 26-1-2024
- Revised: 03-7-2024
- Accepted: 17-9-2024
- Published Online: 30-9-2024

DOI : <https://doi.org/10.32508/stdjssh.v8i3.980>

Copyright

© VNUHCM Press. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International license.

Cite this article : Dang N P, Hao N C. **The political and ideological guidelines messages on Macau postage stamps during the period of 1998-2002.** *Sci. Tech. Dev. J. - Soc. Sci. Hum.* 2024, 8(3):2572-2582.